Mat10 eksamensspørgsmål

Martin Geisler <gimpster@gimpster.com>

9. januar 2002

Resumé

Dette dokument er en gennemgang af de eksamensspørgsmål der blev stillet til den mundtlige eksamen i Mat10, januar 2002 på Aarhus Universitet. Gennemgangen bygger på bogen *Linear Algebra* af Fraleigh & Beauregard, tredje udgave. Du kan bruge dokumentet på de samme vilkår som jeg, nemlig på eget ansvar.

1 Løsning af lineære ligningssystemer

En matrix En *matrix* er en kortere notation for et liniert ligningssystem. Har vi n lineære ligninger med m ubekendte:

$$\begin{aligned} a_{11}x_1 + a_{12}x_2 + \cdots + a_{1m}x_m &= b_1 \\ a_{21}x_1 + a_{22}x_2 + \cdots + a_{2m}x_m &= b_2 \\ &\vdots \\ a_{n1}x_1 + a_{n2}x_2 + \cdots + a_{nm}x_m &= b_n, \end{aligned} \tag{1.1}$$

så skriver vi det som $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$:

$$\begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1m} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2m} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & a_{n2} & \cdots & a_{nm} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} b_1 \\ b_2 \\ \vdots \\ b_n \end{bmatrix}. \tag{1.2}$$

Elementær rækkeoperation Man kan lave tre *elementære rækkeoperationer* på et ligningssystem: Man kan ombytte to rækker, man kan skalere en række og man kan addere et multiplum af en række til en anden række.

Invarians af løsningsmængden under ERO Løsningsmængden ændres ikke ved elementære rækkeoperationer.

Ved rækkeombytninger og rækkeskaleringer sker der ingen ændring af løsningsmængden, da disse operationer blot svarer til normale reduceringer af ligninger i et ligningssystem.

Ved skalering og addition af én række til en anden række, bliver løsningsmængden ikke gjort mindre. Vi har altså at $L \subseteq L'$, hvor L er løsningsmængden for det oprindelige system $[A|b]$, mens L' er løsningsmængden for $[A'|b']$.

Men da $[A'|b'] \sim [A|b]$, gælder der også at $L' \subseteq L$, hvilket medfører at $L = L'$.

2 Invers matrix

Invertibel matrix Hvis $AC = CA = I$, er A *invertibel*, og C kaldes A's invers. Vi skriver A^{-1} i stedet for C.

FB 1.9 Entydighed af invers Hvis $AC = DA = I$, så er $C = D$.

Vi regner på $D(AC)$ og får

$$DAC = \begin{cases} D(AC) = DI = D \\ (DA)C = IC = C \end{cases}, \tag{2.1}$$

hvilket må betyde at $C = D$.

FB 1.11 Kommutivitet af invers Hvis $CA = I$, så er $AC = I$.

Antag at $AC = I$. Så har ligningen $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$ en løsninge for alle $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^n$, da $C\mathbf{b}$ altid vil være en løsning. Det fortæller os, at A er rækkeækvivalent med identitetsmatricen. Vi ved altså nu, at

$$A \sim I \Leftrightarrow (E_t \cdots E_2 E_1)A = I \quad \text{og} \quad AC = I. \tag{2.2}$$

Den inverse er entydig, så $C = E_t \cdots E_2 E_1$, hvilket giver os at $CA = I$.

3 Vektorrum og underrum

Vektorrum Et *vektorrum* er en mængde af vektorer, der opfylder en række regler for addition og skalarmultiplikation.

Underrum W er et *underrum* af V, hvis det er lukket under addition (3.1) og skalarmultiplikation (3.2):

$$\forall\, \mathbf{u}, \mathbf{v} \in W : \mathbf{u} + \mathbf{v} \in W \tag{3.1}$$

$$\forall\, \mathbf{u} \in W, r \in \mathbb{R} : r\mathbf{u} \in W \tag{3.2}$$

Basis Se definitionen på denne side.

Unik lineær kombination En mængde af vektorer $B = \{\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2, \dots, \mathbf{b}_m\}$ udgør en basis for W, hvis de udspænder W, og

$$r_1\mathbf{b}_1 + r_2\mathbf{b}_2 + \cdots + r_m\mathbf{b}_m = \mathbf{0} \Rightarrow r_1 = r_2 = \cdots = r_m = 0 \tag{3.3}$$

Antag først at B er en basis for W. Da $r_1 = r_2 = \cdots = r_m = 0$ er en løsning til (3.3), er der ikke andre, da løsningen er entydig.

Antager vi modsat, at $0\mathbf{b}_1 + 0\mathbf{b}_2 + \cdots + 0\mathbf{b}_m = \mathbf{0}$ er den eneste linearkombination der giver nulvektoren, men at $\mathbf{v} \in W$ kan opskrives på to forskellige måder:

$$r_1\mathbf{b}_1 + r_2\mathbf{b}_2 + \cdots + r_m\mathbf{b}_m = \mathbf{v} \tag{3.4}$$
$$s_1\mathbf{b}_1 + s_2\mathbf{b}_2 + \cdots + s_m\mathbf{b}_m = \mathbf{v}. \tag{3.5}$$

Det betyder at

$$\mathbf{0} = (r_1 - s_1)\mathbf{b}_1 + (r_2 - s_2)\mathbf{b}_2 + \cdots + (r_m - s_m)\mathbf{b}_m, \tag{3.6}$$

hvilket videre giver os at $r_i - s_i = 0$, sådan at $r_i = s_i$. Man kan altså kun opskrive $\mathbf{v}$ som en linearkombination af elementer fra B på én måde.

4 Lineær uafhængighed

Afhængighedsrelation Vi siger, at der er en *afhængighedsrelation* mellem en mængde af vektorer, hvis ligningen

$$r_1\mathbf{v}_1 + r_2\mathbf{v}_2 + \cdots + r_n\mathbf{v}_n = \mathbf{0} \tag{4.1}$$

har andre løsninger end den trivielle $r_1 = r_2 = \cdots = r_n = 0$.

Unik lineær kombination Se sætningen på denne side.

Invarians under liniære transformationer Hvis $B = \{\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2, \dots, \mathbf{b}_n\}$ er uafhængige vektorer i V, og $T : V \mapsto V'$ er en liniær transformation, så er $B' = \{T(\mathbf{b}_1), T(\mathbf{b}_2), \dots, T(\mathbf{b}_n)\}$ også en uafhængig mængde.

5 Basis for vektorrum

Basis En mængde af vektorer udgør en *basis* for et vektorrum, hvis de er uafhængige og udspænder rummet.

Antal frembringende og uafhængige vektorer Hvis $w_1, w_2, \dots, w_k$ er frembringende vektorer i W og $v_1, v_2, \dots, v_m$ er uafhængige vektorer i W, så er $k \geq m$.

Vi laver et modstridsbevis ved at antage, at $k < m$. Alle v_i kan skrives som en linearkombination af w_j:

$$\begin{aligned} v_1 &= a_{11}w_1 + a_{21}w_2 + \dots + a_{k1}w_k \\ v_2 &= a_{12}w_1 + a_{22}w_2 + \dots + a_{k2}w_k \\ &\vdots \\ v_m &= a_{1m}w_1 + a_{2m}w_2 + \dots + a_{km}w_k \end{aligned} \tag{5.1}$$

Ved at udregne $x_1v_1 + x_2v_2 + \dots + x_mv_m$ kan vi finde en afhængighedsrelation. Vi kan få summen til at give 0 hvis der er en løsning til

$$\begin{aligned} x_1a_{11} + x_2a_{12} + \dots + x_ma_{1m} &= 0 \\ x_1a_{21} + x_2a_{22} + \dots + x_ma_{2m} &= 0 \\ &\vdots \\ x_1a_{k1} + x_2a_{k2} + \dots + x_ma_{km} &= 0 \end{aligned} \tag{5.2}$$

Det er der altid, da der er m ubekendte, men kun k ligninger, hvor $k < m$ ifølge antagelserne. Så $v_1, v_2, \dots, v_m$ er altså ikke uafhængige, hvis $m > k$.

Eksistensen af en basis Ethvert underrum $W \subseteq \mathbb{R}^n$ har en basis og kan skrives som $W = \text{sp}(w_1, w_2, \dots, w_k)$ hvor $k \leq n$.

Lad $W \neq \{0\}$. For at finde en basis for W, starter vi med en vektor $w_1 \neq \mathbf{0}$. Hvis $\text{sp}(w_1) = W$ er vi færdige, ellers vælges endnu en vektor w_2 sådan at w_1 og w_2 er uafhængige. Det kan lade sig gøre, da der findes vektorer i W, der ikke er en linearkombination af w_1. Hvis $\text{sp}(w_1, w_2) = W$ er vi færdige, ellers fortsættes der på samme måde. Processen stopper efter et endeligt antal trin, da der højst skal bruges n vektorer til at udspænde W.

Hvis $W = \{0\}$, så er $W = \text{sp}(\mathbf{0})$, men da $r\mathbf{0} = \mathbf{0}$ for all $r \in \mathbb{R}$, er $B = \{\mathbf{0}\}$ ikke en basis for W. Vi *definerer* derfor basis til at være $B = \{\}$. Dimensionen bliver således 0.

Dimension af et underrum Se definitionen på den følgende side.

Invarians af dimension Se sætningen på næste side.

6 Dimension og rang

Dimension af et underrum Antallet af vektorer i en basis for underrummet siges at være *dimensionen* af underrummet.

Invarians af dimension To forskellige baser for det samme underrum, vil bestå af det samme antal vektorer.

Lad B og B' være to baser for W med k og m vektorer. Vi har så k vektorer der udspænder W, og m uafhængige vektorer. Det betyder at $m \leq k$. Men omvendt har vi også m frembringende vektorer og k uafhængige vektorer, så $k \leq m$. Altså er $k = m$.

Rangen af en matrix Dimensionen af søjlerummet og rækkerummet er den samme for en matrix og kaldes *rangen*.

Rangligningen (Grassmans dimensionsformel) Antallet af søjler med pivot, plus antallet af søjler uden giver tilsammen det totale antal søjler. Lad $A \in \mathrm{Mat}_n(\mathbb{F})$:

$$\mathrm{rang}(A) + \mathrm{nullity}(a) = n. \tag{6.1}$$

7 Koordinatisering af vektorrum, basisskift

Ordnet basis Ved en *ordnet basis* forstår man en basis hvor rækkefølgen af elementerne har betydning. Man skriver $B = (\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2, \ldots, \mathbf{b}_k)$.

Koordinat vektor Man kan koordinatisere vektorer i et abstrakt vektorrum V efter en ordnet basis. Vi skriver $\mathbf{v}_B$ for koordinatvektoren for $\mathbf{v} \in V$ med hensyn til den ordnede basis B.

Hvis $\mathbf{v} = r_1\mathbf{b}_1 + r_2\mathbf{b}_2 + \cdots + r_k\mathbf{b}_k$ er $\mathbf{v}_B = [r_1, r_2, \ldots, r_k]$.

Basis matrix Hvis $B = (\mathbf{b}_1, \mathbf{b}_2, \ldots, \mathbf{b}_n)$, kalder vi matricen

$$M_B = \begin{bmatrix} | & | & & | \\ \mathbf{b}_1 & \mathbf{b}_2 & \cdots & \mathbf{b}_n \\ | & | & & | \end{bmatrix} \tag{7.1}$$

for *basis matricen* hørende til B. Vi ser at

$$\mathbf{v} = M_B \mathbf{v}_B \tag{7.2}$$

Basisskiftematrix Man kan koordinatisere efter forskellige ordnede baser. Hvis både B og B' er ordnede baser, gælder der at

$$\mathbf{v} = M_B \mathbf{v}_B = M_{B'} \mathbf{v}_{B'}, \tag{7.3}$$

og da både M_B og $M_{B'}$ er invertible matricer, kan vi finde $\boldsymbol{v}_{B'}$:

$$\boldsymbol{v}_{B'} = M_{B'}^{-1} M_B \boldsymbol{v}_B. \tag{7.4}$$

Matricen $C_{B,B'} = M_{B'}^{-1} M_B$ kaldes *koordinatskiftematricen* fra den gamle base B til den nye base B'. Man finder $C_{B,B'}$ således:

$$[M_{B'} | M_B] \sim [I | C_{B,B'}]. \tag{7.5}$$

8 Determinanter

Minor For en $n \times n$ matrix A, er *minor* matricen A_{ij} lig A, blot er den i'te række og den j'te søjle fjernet. Resultatet er en $(n-1) \times (n-1)$ matrix.

Cofaktor Til udregning af determinanter skal man bruge *cofaktorer*. Den i, j cofaktor er givet ved

$$a'_{ij} = (-1)^{i+j} \det(A_{ij}) \tag{8.1}$$

Determinanten Vi definerer *determinanten* for en matrix rekursivt:

$$\det(a) = a_{11}a'_{11} + a_{12}a'_{12} + \cdots + a_{1n}a'_{1n} \tag{8.2}$$

I (8.2) udvikler vi efter første række. Man kan udvikle efter en vilkårlig række eller søjle.

Determinanten af en triangulær matrix Det er særlig nemt at udregne determinanten af en triangulær matrix — determinanten er blot produktet af diagonalindgangene.

Lad U være en øvre triangulær matrix:

$$U = \begin{bmatrix} u_{11} & u_{12} & \cdots & u_{1n} \\ & u_{22} & \cdots & u_{2n} \\ & & \ddots & \vdots \\ 0 & & & u_{nn} \end{bmatrix} \tag{8.3}$$

Ved hele tiden at udvikle efter første søjle i hver minor, bliver determinanten:

$$\begin{aligned}
\det(U) &= u_{11} \left| \begin{bmatrix} u_{22} & u_{23} & \cdots & u_{1n} \\ & u_{33} & \cdots & u_{2n} \\ & & \ddots & \vdots \\ \mathbf{0} & & & u_{nn} \end{bmatrix} \right| \\
&= u_{11}u_{22} \left| \begin{bmatrix} u_{33} & u_{34} & \cdots & u_{1n} \\ & u_{44} & \cdots & u_{2n} \\ & & \ddots & \vdots \\ \mathbf{0} & & & u_{nn} \end{bmatrix} \right| \\
&= u_{11}u_{22}\cdots u_{nn}
\end{aligned} \tag{8.4}$$

Transponering Ved transponering ændres determinanten ikke: $\det\left(A^T\right) = \det(A)$.

Det er trivielt at konstatere at rigtigheden for 2×2 matricer — vi vil som induktionsantagelse gå ud fra, at udsagnet passer op til $(n-1) \times (n-1)$ matricer. Lad så $A \in \mathrm{Mat}_n$ og sæt $B = A^T$. Så er

$$\det(A) = a_{11}|A_{11}| - a_{12}|A_{12}| + \cdots + (-1)^{n+1}a_{1n}|A_{1n}| \quad \text{og} \tag{8.5}$$

$$\det(B) = b_{11}|B_{11}| - b_{21}|B_{21}| + \cdots + (-1)^{n+1}b_{n1}|B_{n1}|, \tag{8.6}$$

hvor $a_{ij} = b_{ji}$ da $A^T = B$. I følge induktionsantagelsen er $|A_{ij}| = |B_{ij}|$, hvilket betyder at begge ligninger er ens.

Rækkeombytning Determinanten skifter fortegn ved rækkeombytning.

Vi ser på tilfældet $n > 2$, og antager at sætningen er sand i tilfældene op til $n-1$. Vi lader B være matricen der fremkommer ved ombytning af i'te og r'te række i A. Vi vælger en tredje række, k, og udvikler efter denne. Ser vi på to cofaktorer:

$$(-1)^{k+j}|A_{kj}| \qquad \text{og} \qquad (-1)^{k+j}|B_{kj}|, \tag{8.7}$$

så har de modsat fortegn ifølge vores induktionsantagelse, da A_{kj} og B_{kj} er ens pånær en rækkeombytning. Da $a_{kj} = b_{kj}$ konkluderer vi at $\det(A) = -\det(B)$.

Ens rækker Hvis to rækker er ens, så er determinanten lig 0.

Ved ombytning af de to ens rækker i A, får vi en matrix B. Der gælder så at $\det(A) = -\det(B)$. Men da $A = B$, betyder det at $\det(A) = -\det(A)$. Derfor har vi at $\det(A) = 0$.

Rækkeskalering Hvis den i'te række i A skaleres med en faktor r, skaleres determinantenn også med en faktor r.

Vi udvikler efter den i'te række i B, og får

$$\begin{aligned} \det(B) &= b_{i1}b'_{i1} + b_{i2}b'_{i2} + \cdots + b_{in}b'_{in} \\ &= ra_{i1}a'_{i1} + ra_{i2}a'_{i2} + \cdots + ra_{in}a'_{in} \\ &= r\det(A) \end{aligned} \tag{8.8}$$

Vi benyttede, at $b_{ij} = a_{ij}$, da minorerne er ens.

Rækkeskalering og addition Hvis man lægger r gange den i'te række til den k'te række i A, ændres determinanten ikke.

For den resulterende matrix B gælder så, at $b_{kj} = a_{kj} + ra_{ij}$. Vi finder determinanten af B ved at udvikle efter k'te række:

$$\begin{aligned} \det(B) &= b_{k1}b'_{k1} + b_{k2}b'_{k2} + \cdots + b_{kn}b'_{kn} \\ &= (a_{k1} + ra_{i1})a'_{k1} + (a_{k2} + ra_{i2})a'_{k2} + \cdots + (a_{kn} + ra_{in})a'_{kn} \\ &= \det(A) + r(a_{i1}a'_{k1} + a_{i2}a'_{k2} + \cdots + a_{in}a'_{kn}) = \det(A) \end{aligned} \tag{8.9}$$

Vi benyttede os først af, at $b'_{kj} = a'_{kj}$. Dernæst benyttede vi at den sidste parentes var determinanten af en matrix C, der er fremkommet ved at sætte den k'te række i A lig den i'te række. Der er således to ens rækker i C.

Invertibel matrix En matrix A er invertibel hvis og kun hvis, $\det(A) \neq 0$.

Vi kan rækkereducere A til REF H uden at lave rækkeskalering, sådan at $\det(A) = \pm\det(H)$. A er invertibel hvis og kun hvis der er en pivot i hver række, diagonalen skal altså bestå af ikke-nul indgange. Determinanten af H er lig produktet af diagonalindgangene, hvilket er forskelligt fra 0 præcis når der er pivot i alle rækkerne.

9 Cramers regel

Cramers regel Løsningerne til ligningssystemet $A\mathbf{x} = \mathbf{b}$, hvor A er en invertibel matrix, kan skrives som

$$x_k = \frac{\det(B_k)}{\det(A)}, \tag{9.1}$$

hvor $\mathbf{x} = [x_1, x_2, \ldots, x_n]$, $\mathbf{b} = [b_1, b_2, \ldots, b_n]$ og B_k er matricen der fremkommer ved at man skifter den k'te søjlevektor i A ud med $\mathbf{b}$.

Vi starter med at lade X_k være følgende matrix:

$$X_k = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \cdots & x_1 & 0 & \cdots & 0 \\ 0 & 1 & 0 & \cdots & x_2 & 0 & \cdots & 0 \\ & & & & \vdots & & & \\ 0 & 0 & 0 & \cdots & x_k & 0 & \cdots & 0 \\ & & & & \vdots & & & \\ 0 & 0 & 0 & \cdots & x_n & 0 & \cdots & 1 \end{bmatrix}. \tag{9.2}$$

X_k er identitetsmatricen med den k'te søjlevektor udskiftet med $\boldsymbol{x}$.

Produktet AX_k giver B_k, hvilket giver os at

$$\det(A) \cdot \det(X_k) = \det(B_k) \tag{9.3}$$

Ved at udvikle efter den k'te række, ser vi at $\det(X_k) = x_k$. Og da A er invertibel, ved vi at $\det(A) \neq 0$, sådan at $x_k = \det(B_k)/\det(A)$.

Adjoint ?

10 Egenværdier og egenvektorer

Egenværdi, egenvektor En skalar λ kaldes en *egenværdi* og en vektor $\boldsymbol{v} \neq \boldsymbol{0}$ kaldes en *egenvektor*, begge tilhørende en matrix A, hvis

$$A\boldsymbol{v} = \lambda\boldsymbol{v}. \tag{10.1}$$

Karakteristisk polynomium Ligning (10.1) kan omskrives til $(A-\lambda I)\boldsymbol{v} = \boldsymbol{0}$. Det er et homogent system, og et sådant har en ikke-triviel løsning præcis når $\det(A - \lambda I) = 0$. Det *karakteristiske polynomium* er $\mathcal{P}_A(\lambda) = \det(A - \lambda I)$ og egenværdierne er rødderne i $\mathcal{P}_A$.

11 Cayley-Hamilton sætningen

Cayley-Hamilton sætningen Enhver matrix $A \in \mathrm{Mat}_n(\mathbb{F})$, hvor legemet $\mathbb{F}$ er enten $\mathbb{R}$ eller $\mathbb{C}$, tilfredsstiller sig eget karakteristiske polynomium:

$$\mathcal{P}_A(A) = p_0 I + p_1 A + \cdots + p_{n-1}A^{n-1} + p_n A^n = O. \tag{11.1}$$

Vi ved, at $\mathcal{P}_A(\lambda) = \det(A - \lambda I)$ er et polynomium i λ af grad n:

$$\mathcal{P}_A(\lambda) = p_0 + p_1\lambda + \cdots + p_{n-1}\lambda^{n-1} + p_n\lambda^n. \tag{11.2}$$

Vi sætter så $B_\lambda = \operatorname{adj}(A - \lambda I)$. B_λ kan så udtrykkes som et polynomie i λ af grad $n-1$:

$$B_\lambda = \operatorname{adj}(A - \lambda I) = B_0 + B_1\lambda + \cdots + B_{n-2}\lambda^{n-2} + B_{n-1}\lambda^{n-1}, \quad (11.3)$$

hvor alle B_i er $n \times n$ matricer. Den højeste grad af λ er nu $n-1$, da B_λ består af determninanter af minorer fra A, der er $(n-1) \times (n-1)$ matricer.

Vi kan nu udnytte følgende identitet $M \operatorname{adj}(M) = \det(M) I$:

$$\begin{aligned}(A - \lambda I)\operatorname{adj}(A - \lambda I) &= \det(A - \lambda I) I \Rightarrow \\ (A - \lambda I) B_\lambda &= \mathcal{P}_A(\lambda) I.\end{aligned} \quad (11.4)$$

Indsætter vi nu de udtryk for $\mathcal{P}_A(\lambda)$ og B_λ vi fandt i (11.2) og (11.3) fås først $(A - \lambda I)B_\lambda$:

$$\begin{aligned}(A - \lambda I)B_\lambda &= (A - \lambda I)(B_0 + B_1\lambda + \cdots + B_{n-2}\lambda^{n-2} + B_{n-1}\lambda^{n-1}) \\ &= AB_0 + (AB_1 - B_0)\lambda + (AB_2 - B_1)\lambda^2 + \cdots \\ &\quad + (AB_{n-1} - B_{n-2})\lambda^{n-1} + (-B_{n-1})\lambda^n\end{aligned} \quad (11.5)$$

Når vi sammenligner koefficienterne i (11.5) med de tilsvarende koefficienter i $\mathcal{P}_A(\lambda) I = p_0 I + (p_1 I)\lambda + \cdots + (p_{n-1} I)\lambda^{n-1} + (p_n I)\lambda^n$, så ser vi at

$$\begin{aligned}AB_0 &= p_0 I \\ AB_1 - B_0 &= p_1 I \\ &\vdots \\ AB_{n-1} - B_{n-2} &= p_{n-1} \\ -B_{n-1} &= p_n I\end{aligned} \quad (11.6)$$

Vi multiplicerer nu den første ligning i (11.6) med I, den anden med A, den tredje med A^2 og så videre, alt sammen fra venstre:

$$\begin{aligned}AB_0 &= p_0 I \\ A^2 B_1 - AB_0 &= p_1 A \\ &\vdots \\ A^n B_{n-1} - A^{n-1} B_{n-2} &= p_{n-1} A^{n-1} \\ -A^n B_{n-1} &= p_n A^n\end{aligned} \quad (11.7)$$

Vi kan nu se, at $\mathcal{P}_A(A) = O$ idet

$$\begin{aligned}\mathcal{P}_A(A) &= p_0 I + p_1 A + \cdots + p_n A^n \\ &= AB_0 + (A^2 B_1 - AB_0) + \cdots + (-A^n B_n - 1) = O.\end{aligned} \quad (11.8)$$

12 Diagonalisering

Egenværdier og -vektorer Hvis $\lambda_1, \lambda_2, \ldots, \lambda_n$ er skalarer, og $\boldsymbol{v}_1, \boldsymbol{v}_2, \ldots, \boldsymbol{v}_n$ er ikke-nul vektorer, og

$$D = \begin{bmatrix} \lambda_1 & & & \\ & \lambda_2 & & \\ & & \ddots & \\ & & & \lambda_n \end{bmatrix} \quad \text{og} \quad C = \begin{bmatrix} | & | & & | \\ \boldsymbol{v}_1 & \boldsymbol{v}_2 & \cdots & \boldsymbol{v}_n \\ | & | & & | \end{bmatrix}, \tag{12.1}$$

så er $AC = CD$ hvis og kun hvis skalarerne er egenværdier for A og vektorerne er de tilhørende egenvektorer.

Vi starter med at udregne AC:

$$AC = A \begin{bmatrix} | & | & & | \\ \boldsymbol{v}_1 & \boldsymbol{v}_2 & \cdots & \boldsymbol{v}_n \\ | & | & & | \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} | & | & & | \\ A\boldsymbol{v}_1 & A\boldsymbol{v}_2 & \cdots & A\boldsymbol{v}_n \\ | & | & & | \end{bmatrix} \tag{12.2}$$

Vi udregner også CD:

$$\begin{aligned} CD &= \begin{bmatrix} | & | & & | \\ \boldsymbol{v}_1 & \boldsymbol{v}_2 & \cdots & \boldsymbol{v}_n \\ | & | & & | \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \lambda_1 & & & \\ & \lambda_2 & & \\ & & \ddots & \\ & & & \lambda_n \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} | & | & & | \\ \lambda_1\boldsymbol{v}_1 & \lambda_2\boldsymbol{v}_2 & \cdots & \lambda_n\boldsymbol{v}_n \\ | & | & & | \end{bmatrix} \end{aligned} \tag{12.3}$$

Vi ser altså, at $AC = CD$ hvis og kun hvis $A\boldsymbol{v}_i = \lambda_i\boldsymbol{v}_i$, og det er jo netop sandt når λ_i og $\boldsymbol{v}_i$ er egenværdi og egenvektor for A.

Uafhængighed af egenvektorer Hvis $\boldsymbol{v}_1, \boldsymbol{v}_2, \ldots, \boldsymbol{v}_n$ er egenvektorer for A hørende til *forskellige* egenværdier $\lambda_1, \lambda_2, \ldots, \lambda_n$, så er $\{\boldsymbol{v}_1, \boldsymbol{v}_2, \ldots, \boldsymbol{v}_n\}$ uafhængige, og A er diagonaliserbar.

Vi laver et modstridsbevis, hvor vi antager at $\boldsymbol{v}_k$ kan skrives som en linearkombination af $\{\boldsymbol{v}_1, \boldsymbol{v}_2, \ldots, \boldsymbol{v}_{k-1}\}$ der så er uafhængige:

$$\boldsymbol{v}_k = d_1\boldsymbol{v}_1 + d_2\boldsymbol{v}_2 + \cdots + d_{k-1}\boldsymbol{v}_{k-1}. \tag{12.4}$$

Vi ganger først med λ_k:

$$\lambda_k\boldsymbol{v}_k = d_1\lambda_k\boldsymbol{v}_1 + d_2\lambda_k\boldsymbol{v}_2 + \cdots + d_{k-1}\lambda_k\boldsymbol{v}_{k-1}, \tag{12.5}$$

og dernæst med A, hvor vi husker at $A\boldsymbol{v}_i = \lambda_i \boldsymbol{v}_i$:

$$\lambda_k \boldsymbol{v}_k = d_1\lambda_1\boldsymbol{v}_1 + d_2\lambda_2\boldsymbol{v}_2 + \cdots + d_{k-1}\lambda_{k-1}\boldsymbol{v}_{k-1}. \tag{12.6}$$

De to ligninger trækkes nu fra hinanden, hvorved vi får en afhængighedsrelation mellem $\boldsymbol{v}_1, \boldsymbol{v}_2, \ldots, \boldsymbol{v}_{k-1}$:

$$0 = d_1(\lambda_1 - \lambda_k)\boldsymbol{v}_1 + d_2(\lambda_2 - \lambda_k)\boldsymbol{v}_2 + \cdots + d_{k-1}(\lambda_{k-1} - \lambda_k)\boldsymbol{v}_{k-1}. \tag{12.7}$$

Her er alle koefficienterne *ikke* lig 0: der er mindst én af d_i'erne der er forskellig fra nul i følge (12.4), og da alle λ_i'erne er forskellige, er parenteserne også alle forskellige fra nul. Vi har nu en modstrid, idet mængden $\{\boldsymbol{v}_1, \boldsymbol{v}_2, \ldots, \boldsymbol{v}_{k-1}\}$ ikke er uafhængig, hvilket strider mod antagelserne. Derfor kan $\boldsymbol{v}_k$ ikke være en linearkombination af de andre $\boldsymbol{v}_i$ og egenvektorerne er således alle uafhængige.

13 Indre produkt

Indre produkt Et *indre produkt* er en operation i et vektorrum, der knytter et reelt tal til et par af vektorer. Man skriver $\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w} \rangle$ for det indre produkt mellem $\boldsymbol{v}$ og $\boldsymbol{w}$. Et indre produkt skal opføre sig som det prikprodukt vi er vant til fra $\mathbb{R}^n$.

Længde af en vektor Vi definerer *længden* af en vektor som $\|\boldsymbol{v}\| = \sqrt{\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{v} \rangle}$.

Cauchy-Schwarz uligheden Lad $\boldsymbol{v}$ og $\boldsymbol{w}$ være vektorer i V hvortil der er knyttet et indre produkt. Så vil $|\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w} \rangle| \leq \|\boldsymbol{v}\|\|\boldsymbol{w}\|$.

Vi starter med at se på $\|r\boldsymbol{v} + s\boldsymbol{w}\|^2$, der altid er ikke-negativ:

$$\begin{aligned}
\|r\boldsymbol{v} + s\boldsymbol{w}\|^2 &= \langle r\boldsymbol{v} + s\boldsymbol{w}, r\boldsymbol{v} + s\boldsymbol{w} \rangle \\
&= \langle r\boldsymbol{v}, r\boldsymbol{v} + s\boldsymbol{w} \rangle + \langle s\boldsymbol{w}, r\boldsymbol{v} + s\boldsymbol{w} \rangle \\
&= \langle r\boldsymbol{v}, r\boldsymbol{v} \rangle + \langle r\boldsymbol{v}, s\boldsymbol{w} \rangle + \langle s\boldsymbol{w}, r\boldsymbol{v} \rangle + \langle s\boldsymbol{w}, s\boldsymbol{w} \rangle \\
&= r^2 \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{v} \rangle + 2rs \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w} \rangle + s^2 \langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle \geq 0
\end{aligned} \tag{13.1}$$

Ligning (13.1) gælder for alle vektorer og alle skalarer, specielt gælder den hvis vi sætter $r = \langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle$ og $s = -\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w} \rangle$. Vi får så

$$\begin{aligned}
&\langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle^2 \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{v} \rangle - 2 \langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w} \rangle^2 + \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w} \rangle^2 \langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle = \\
&\qquad \langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle^2 \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{v} \rangle - \langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w} \rangle^2 \geq 0
\end{aligned} \tag{13.2}$$

Vi sætter nu $\langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle$ uden for en parentes:

$$\langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle \left(\langle \boldsymbol{w}, \boldsymbol{w} \rangle \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{v} \rangle - \langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w} \rangle^2 \right) \geq 0 \tag{13.3}$$

Vi går nu tilbage til Cauchy-Schwarz uligheden. Hvis $\langle w, w \rangle = 0$, så er $w = 0$, og uligheden er dermed sand.

Men hvis $\langle w, w \rangle = \|w\|^2 > 0$, så må den store parentes i ligning (13.3) være ikke-negativ, hvilket giver os at:

$$\begin{aligned} \langle w, w \rangle \langle v, v \rangle - \langle v, w \rangle^2 \geq 0 \Rightarrow \\ \|v\|^2 \|w\|^2 \geq \langle v, w \rangle^2 \Rightarrow \\ \|v\| \|w\| \geq |\langle v, w \rangle| \end{aligned} \tag{13.4}$$

Trekantsuligheden Vi kan nu vise trekantsuligheden: $\|v + w\| \leq \|v\| + \|w\|$.

Vi regnet på $\|v + w\|^2$:

$$\begin{aligned} \|v + w\|^2 &= \langle v + w, v + w \rangle \\ &= \langle v, v \rangle + 2 \langle v, w \rangle + \langle w, w \rangle \\ &\geq \|v\|^2 + 2\|v\|\|w\| + \|w\| \\ &= (\|v\| + \|w\|)^2 \end{aligned} \tag{13.5}$$

Tager vi nu kvadratroden på begge sider, får vi trekantsuligheden.

Vinkel mellem vektorer Vi definerer *vinklen* mellem to vektorer som

$$\angle(v, w) = \arccos \frac{\langle v, w \rangle}{\|v\| \|w\|}. \tag{13.6}$$

Vi ved at brøken altid vil ligge i intervallet $[-1, 1]$, da Cauchy-Schwarz uligheden siger, at $-\|v\|\|w\| \leq |\langle v, w \rangle| \leq \|v\|\|w\|$.

14 Ortogonalt komplement og projektion

Ortogonalt komplement Lad W være et underrum af $\mathbb{R}^n$. Mængden af alle vektorer i $\mathbb{R}^n$, der står vinkelret på alle vektorer i W udgør selv et underrum af $\mathbb{R}^n$, og betegnes $W^\perp$.

Man finder $W^\perp$ ved at danne en matrix A, hvis rækkevektorer er frembringende vektorer for W. Nulrummet vil så være lig $W^\perp$.

Egenskaber ved $W^\perp$ Det ortogonale komplement $W^\perp$ til et underrum W har en række fine egenskaber:

1. Det er et underrum af $\mathbb{R}^n$, da det er lig nulrummet for en matrix.
2. Dimensionen af $W^\perp$ er $\dim\left(W^\perp\right) = n - \dim(W)$. Det følger af rangformlen, der nu lyder $\dim(W) + \dim\left(W^\perp\right) = n$.

3. Der gælder at $(W^{\perp})^{\perp} = W$. Vi anvender dimensionsformlen på underrummet $W^{\perp}$, og får:

$$\dim\left((W^{\perp})^{\perp}\right) = n - \dim\left(W^{\perp}\right) = n - (n-k) = k, \qquad (14.1)$$

hvor k er dimensionen af W. Da alle vektorer i W står vinkelret på alle vektorer i $W^{\perp}$, er W er underrum af det ortogonale komplement til $W^{\perp}$, altså $\left(W^{\perp}\right)^{\perp}$. Men da $\dim(W) = \dim\left((W^{\perp})^{\perp}\right)$, konkluderer vi at $W = (W^{\perp})^{\perp}$.

4. Enhver vektor $\mathbf{b} \in \mathbb{R}^n$ kan opskrives på *entydig* vis som summen af en vektor i W og $W^{\perp}$: $\mathbf{b} = \mathbf{b}_W + \mathbf{b}_{W^{\perp}}$. Lad nemlig $\{\mathbf{v}_1, \mathbf{v}_2, \ldots, \mathbf{v}_k\}$ være en basis for W og $\{\mathbf{v}_{k+1}, \mathbf{v}_{k+2}, \ldots, \mathbf{v}_n\}$ være en basis for $W^{\perp}$. Vi viser, at $\{\mathbf{v}_1, \mathbf{v}_2, \ldots, \mathbf{v}_n\}$ er en basis for $\mathbb{R}^n$ ved at prøve, at finde en afhængighedsrelation:

$$r_1\mathbf{v}_1 + r_2\mathbf{v}_2 + \ldots r_k\mathbf{v}_k + s_{k+1}\mathbf{v}_{k+1} + s_{k+2}\mathbf{v}_{k+2} + \cdots + s_n\mathbf{v}_n = \mathbf{0}. \qquad (14.2)$$

Vi kan omskrive ligningen til

$$r_1\mathbf{v}_1 + r_2\mathbf{v}_2 + \ldots r_k\mathbf{v}_k = -s_{k+1}\mathbf{v}_{k+1} - s_{k+2}\mathbf{v}_{k+2} - \cdots - s_n\mathbf{v}_n. \qquad (14.3)$$

Nu er venstresiden en vektor i W, mens højresiden er en vektor i $W^{\perp}$. Da der er lighed, ligger vektoren i $W \cap W^{\perp}$ og denne vektor står vinkelret på sig selv: $\langle \mathbf{v}, \mathbf{v} \rangle = 0$. Positiviteten af det indre produkt giver os så, at $W \cap W^{\perp} = \{\mathbf{0}\}$. Da $\{\mathbf{v}_1, \mathbf{v}_2, \ldots, \mathbf{v}_k\}$ og $\{\mathbf{v}_{k+1}, \mathbf{v}_{k+2}, \ldots, \mathbf{v}_n\}$ er baser for W og $W^{\perp}$, må alle koefficienterne være nul. Alle vektorerne er altså uafhængige, og da der er n af dem, udgør de en basis for $\mathbb{R}^n$.

Vi viser, at opskrivningen er entydig. Vælg nemlig $\mathbf{u}, \mathbf{u}' \in W$ og $\mathbf{v}, \mathbf{v}' \in W^{\perp}$, sådan, at vi har en vektor i $\mathbb{R}^n$ hvis opskrivning ikke er entydig: $\mathbf{b} = \mathbf{u} + \mathbf{v} = \mathbf{u}' + \mathbf{v}'$. Det medfører, at

$$W \ni \mathbf{u} - \mathbf{u}' = \mathbf{v}' - \mathbf{v} \in W^{\perp}. \qquad (14.4)$$

Vi har nu to vektorer i $W \cap W^{\perp} = \{\mathbf{0}\}$, så $\mathbf{u} = \mathbf{u}'$ og $\mathbf{v} = \mathbf{v}'$. Opskrivningen var altså entydig.

15 Gram-Schmidtprocessen

Ortogonale vektorer er uafhængige Hvis $\{\mathbf{v}_1, \mathbf{v}_2, \ldots, \mathbf{v}_k\}$ er en mængde af ortogonale ikke-nul vektorer i $\mathbb{R}^n$, så er de uafhængige.

Vi lavet et modstridsargument, idet vi antager at der er en afhængighedsrelation:

$$\mathbf{v}_j = r_1\mathbf{v}_1 + r_2\mathbf{v}_2 + \cdots + r_{j-1}\mathbf{v}_{j-1} \tag{15.1}$$

Vi laver nu et prikprodukt med $\mathbf{v}_j$ på begge sider. Venstresiden bliver $\|\mathbf{v}_j\|$, mens højresiden bliver 0, da $\mathbf{v}_j \cdot \mathbf{v}_i = 0$ for $j \neq i$. Det strider mod vores antagelser om, at $\mathbf{v}_j \neq \mathbf{0}$. Derfor er $\{\mathbf{v}_1, \mathbf{v}_2, \dots, \mathbf{v}_k\}$ en uafhængige.

Projektion med en ortogonalbasis Lad $\{\mathbf{v}_1, \mathbf{v}_2, \dots, \mathbf{v}_k\}$ være en ortogonalbasis for W og lad $\mathbf{b}$ være en vilkårlig vektor i $\mathbb{R}^n$. Projektionen af $\mathbf{b}$ på W, $\mathbf{b}_W$, er så givet ved

$$\mathbf{b}_W = \frac{\mathbf{v}_1 \cdot \mathbf{b}}{\mathbf{v}_1 \cdot \mathbf{v}_1}\mathbf{v}_1 + \frac{\mathbf{v}_2 \cdot \mathbf{b}}{\mathbf{v}_2 \cdot \mathbf{v}_2}\mathbf{v}_2 + \cdots + \frac{\mathbf{v}_k \cdot \mathbf{b}}{\mathbf{v}_k \cdot \mathbf{v}_k}\mathbf{v}_k. \tag{15.2}$$

Vi ved at $\mathbf{b} = \mathbf{b}_W + \mathbf{b}_{W^\perp}$. Vi kan da opskrive $\mathbf{b}_W$ som en linearkombination af $\{\mathbf{v}_1, \mathbf{v}_2, \dots, \mathbf{v}_k\}$ med skalarer $r_1, r_1, \dots, r_k$:

$$\mathbf{b}_W = r_1\mathbf{v}_1 + r_2\mathbf{v}_2 + \cdots + \mathbf{v}_k. \tag{15.3}$$

Vi laver nu et prikprodukt med $\mathbf{v}_i$ på begge sider af $\mathbf{b} = \mathbf{b}_W + \mathbf{b}_{W^\perp}$:

$$\begin{aligned} \mathbf{b} \cdot \mathbf{v}_i &= \mathbf{b}_W \cdot \mathbf{v}_i + \mathbf{b}_{W^\perp} \cdot \mathbf{v}_i \\ &= r_1\mathbf{v}_1 \cdot \mathbf{v}_i + r_2\mathbf{v}_2 \cdot \mathbf{v}_i + \cdots + r_k\mathbf{v}_k \cdot \mathbf{v}_i + 0 \\ &= r_i\mathbf{v}_i \cdot \mathbf{v}_i, \end{aligned} \tag{15.4}$$

hvilket fortæller os at $r_i = \frac{\mathbf{b} \cdot \mathbf{v}_i}{\mathbf{v}_i \cdot \mathbf{v}_i}$, sådan at $r_i\mathbf{v}_i = \frac{\mathbf{b} \cdot \mathbf{v}_i}{\mathbf{v}_i \cdot \mathbf{v}_i}\mathbf{v}_i$. Sidste ligning er netop projektionen af $\mathbf{b}$ på $\mathbf{v}_i$. Kombinerer vi det med (15.3) får vi straks (15.2).

Ortonormal basis Lad $\{\mathbf{q}_1, \mathbf{q}_2, \dots, \mathbf{q}_k\}$ være en basis for et underrum W af $\mathbb{R}^n$. Vi kalder basen *ortonormal* hvis alle vektorerne står vinkelret på hinanden, og de alle har længden 1:

$$\mathbf{q}_i \cdot \mathbf{q}_j = \begin{cases} 0 & \text{for } i \neq j \text{ (ortogonale vektorer) og} \\ 1 & \text{for } i = j \text{ (længden er 1).} \end{cases} \tag{15.5}$$

Gram-Schmidt sætningen Lad $\{\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \dots, \mathbf{a}_k\}$ være en vilkårlig basis et underrum W af $\mathbb{R}^n$ og lad

$$W_j = \mathrm{sp}(\mathbf{a}_1, \mathbf{a}_2, \dots, \mathbf{a}_j) \quad \text{for} \quad j = 1, 2, \dots, k. \tag{15.6}$$

Sætningen siger, at der eksisterer en ortonormalbasis $\{\mathbf{q}_1, \mathbf{q}_2, \dots, \mathbf{q}_k\}$ for W sådan at $W_j = \mathrm{sp}(\mathbf{q}_1, \mathbf{q}_2, \dots, \mathbf{q}_j)$.

Vi starter med at sætte $v_1 = a_1$. For $j = 2, 3, \ldots, k$ lader vi p_j være projektionen af a_j på $W_{j-1} = \mathrm{sp}(a_1, a_2, \ldots, a_{j-1})$, sådan at p_j er projektionen af a_j ned på underrummet udspændt af de foregående vektorer. Endelig sætter vi $v_j = a_j - p_j$. Vi har nu at

$$a_j = p_j + (a_j - p_j) = p_j + v_j. \tag{15.7}$$

Her ligger p_j i W_{j-1}. Det betyder, at vi har opskrevet a_j som en sum af p_j i W_{j-1} og v_j i $(W_{j-1})^\perp$. Men da $v_j = a_j - p_j$ hvor både a_j og p_j ligger i W_j, ligger v_j også i W_j. Vi ved nu, at v_j står vinkelret på alle vektorer i W_{j-1}, da $v_j \in (W_{j-1})^\perp$. Mængden $\{v_1, v_2, \ldots, v_j\}$ må således være en ortogonal mængde.

Ved at normalisere vektorerne $v_1, v_2, \ldots, v_j$ kan vi finde en ortonormalbasis. Gram-Schmidt formlen for v_j bliver

$$v_j = a_j - \left(\frac{a_j \cdot v_1}{v_1 \cdot v_1} v_1 + \frac{a_j \cdot v_2}{v_2 \cdot v_2} v_2 + \cdots + \frac{a_j \cdot v_{j-1}}{v_{j-1} \cdot v_{j-1}} v_{j-1}\right). \tag{15.8}$$

16 Ortogonale matricer

Ortogonal matrix En matrix A er *ortogonal*, hvis og kun hvis $A^T A = I$. Det indebærer at $A^{-1} = A^T$. Søjlevektorerne i en ortogonalmatrix udgår en orthonormalbasis for $\mathbb{R}^n$, idet $a_i \cdot a_j =$ for $i \neq j$ og $\|a_i\| = 1$.

Stabile egenskaber Multiplikation med ortogonale matricer er en *stabil* proces, idet den bevarer prikproduktet, længder og vinkler.

Prikproduktet er bevaret, idet $x \cdot y = x^T y$:

$$(Ax) \cdot (Ay) = (Ax)^T Ay = x^T A^T Ay = x \cdot y \tag{16.1}$$

Længden defineres ud fra prikproduktet: $\|x\| = \sqrt{x \cdot x}$, hvilket betyder at det også er bevaret. På samme måde er vinkler også udtrykt via prikprodukter: $\angle(x, y) = \arccos \frac{x \cdot y}{\sqrt{x \cdot x}\sqrt{y \cdot y}}$ og er derfor bevaret.

Diagonalisering af reelle symmetriske matricer Enhver reel symmetrisk matrix kan diagonaliseres af en ortogonal matrix.

Reelle symmetriske matricer er specialtilfælde af hermitiske, se derfor sætningen hermitiske matricer på den følgende side.

17 Unitær diagonalisering

Unitær matrix En ortogonal matrix med komplekse indgange kaldes *unitær*. Søjlevektorerne en en ortonormalbasis for $\mathbb{R}^n$. Unitære matricer er *normale* og opfylder at $U^* U = I$, hvilket betyder at $U^{-1} = U^*$.

Schur's lemma Enhver (kompleks) matrix kan bringes på øvre-triangulær form af en unitær matrix. Lad $A \in \mathrm{Mat}_n(\mathbb{C})$. Så findes U unitær, sådan at U^*AU er øvre-triangulær.

Spektral sætning for hermitiske matricer Enhver hermitisk matrix er unitær diagonaliserbar.

Lad $A \in \mathrm{Mat}_n(\mathbb{C})$. Så findes der (ifølge Schur's lemma) en unitær matrix U, sådan at $D = U^{-1}AU$ er øvre triangulær. Vi vil vise, at D også er hermitisk, hvilket medfører at den er en diagonal matrix:

$$D^* = (U^{-1}AU)^* = (U^*AU)^* = U^*A^*U = U^{-1}AU = D. \tag{17.1}$$

Da der er nuller under diagonalen og D samtidig er lig dens egen transponerede, må der også være nuller over diagonalen. Diagonalindgangene er lig deres egen konjugerede, altså er de reelle tal. Det viser, at egenværdierne for A er reelle.

Egenværdier og -vektorer for hermitiske matricer Egenværdierne for en hermitisk matrix H er reelle, og egenvektorerne svarende til forskellige egenværdier er ortogonale. Lad λ og μ være egenværdier med tilhørende egenvektorer $\boldsymbol{v}$ og $\boldsymbol{w}$ for H:

$$\begin{aligned}\overline{\lambda}\,\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w}\rangle &= \langle \lambda\boldsymbol{v}, \boldsymbol{w}\rangle = \langle H\boldsymbol{v}, \boldsymbol{w}\rangle = (H\boldsymbol{v})^*\boldsymbol{w} = \boldsymbol{v}^*H^*\boldsymbol{w} \\ &= \boldsymbol{v}^*H\boldsymbol{w} = \langle \boldsymbol{v}, H\boldsymbol{w}\rangle = \langle \boldsymbol{v}, \mu\boldsymbol{w}\rangle = \mu\,\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w}\rangle\,. \end{aligned}\tag{17.2}$$

Vi trækker sidste fra første led, og får at $(\overline{\lambda} - \mu)\,\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w}\rangle = 0$. Hvis de to egenvektorer er ens, så står der, at $(\overline{\lambda} - \lambda)\,\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{v}\rangle = 0$. Men da $\boldsymbol{v}$ er en egenvektor, er $\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{v}\rangle = \|\boldsymbol{v}\| \neq 0$ og dermed er $\overline{\lambda} = \lambda$ — egenværdien λ er altså reel.

Hvis $\lambda \neq \mu$, så er $\overline{\lambda} - \mu \neq 0$, da $\overline{\lambda} = \lambda$. Men så er $\langle \boldsymbol{v}, \boldsymbol{w}\rangle = 0$ hvilket betyder, at $\boldsymbol{v}$ og $\boldsymbol{w}$ er ortogonale.

18 Matrixrepræsentationer

Standard matrix representation En liniær transformation $T : \mathbb{R}^n \mapsto \mathbb{R}^m$ har en *standard matrix representation* A givet ved:

$$A = \begin{bmatrix} | & | & & | \\ T(\boldsymbol{e}_1) & T(\boldsymbol{e}_2) & \cdots & T(\boldsymbol{e}_n) \\ | & | & & | \end{bmatrix}. \tag{18.1}$$

Der gælder så, at $T(v) = Av$ for $v = r_1 e_1 + r_2 e_2 + \cdots + r_n e_n$:

$$\begin{aligned} T(v) &= T(r_1 e_1 + r_2 e_2 + \cdots + r_n e_n) \\ &= r_1 T(e_1) + r_2 T(e_2) + \cdots + r_n T(e_n) \\ &= A[r_1, r_2, \ldots, r_n] = Av \end{aligned} \tag{18.2}$$

Similære matricer Hvis to matricer er similære, repræsenterer de samme liniære transformation, blot med hensyn til forskellige baser. Hvis R_B og $R_{B'}$ er repræsentationer af T med hensyn til baserne B og B', så er

$$R_{B'} = C_{B',B}^{-1} R_B C_{B',B}, \tag{18.3}$$

hvor $C_{B',B}$ er koordinatskiftematricen fra B' til B.

19 Jordan kanonisk form

Jordan blok En *Jordan blok* er en matrix $J \in \mathrm{Mat}_n(\mathbb{C})$ på formen

$$J = \begin{bmatrix} \lambda & 1 & & & \mathbf{0} \\ & \lambda & 1 & & \\ & & \ddots & \ddots & \\ & & & \lambda & 1 \\ \mathbf{0} & & & & \lambda \end{bmatrix}. \tag{19.1}$$

Vi ser, at J kun har én egenværdi, λ, med algebraisk multiplicitet n.

Egenskaber ved en Jordan blok En $m \times m$ Jordan blok J med egenværdi λ har en række egenskaber:

1. For $1 < i \leq m$ gælder at $(J - \lambda I)e_i = e_{i-1}$, mens $(J - \lambda I)e_1 = 0$. Det skyldes, at $J - \lambda I = [0, e_1, \ldots e_{n-1}]$, sådan at den første søjle er nulvektoren, den anden søjle er den første enhedsvektor og så videre. Ganger vi med e_i får vi den i'te søjle, hvor e_{i-1} er. Man kan så lave en *streng* der viser effekten af $J - \lambda I$ på enhedsvektorerne:

$$J - \lambda I : e_m \to e_{m-1} \to e_{m-2} \to \cdots \to e_1 \to 0. \tag{19.2}$$

Man siger at $J - \lambda I$ *annihilerer* e_1 når den bliver til nulvektoren.

2. Der gælder også, at $(J - \lambda I)^m = O$ mens $(J - \lambda I)^i \neq O$ for $i < m$. Skriver vi J' for $(J - \lambda I)$, da bliver $(J - \lambda I)(J - \lambda I)$:

$$\begin{bmatrix} | & | & & | \\ 0 & J'e_1 & \cdots & J'e_{m-1} \\ | & | & & | \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} | & | & | & & | \\ 0 & 0 & e_1 & \cdots & e_{m-2} \\ | & | & | & & | \end{bmatrix}. \tag{19.3}$$

3. Endelig gælder der, at $J\boldsymbol{e}_i = \lambda\boldsymbol{e}_i + \boldsymbol{e}_{i-1}$ for $1 < i \le m$, mens $J\boldsymbol{e}_1 = \lambda\boldsymbol{e}_1$.

   Det følger helt naturligt, når man ser på opbygningen af en Jordan blok i (19.1). Den i'te søjle har λ på den i'te indgang, 1 lige over og 0 på alle andre indgange. Derfor er $J\boldsymbol{e}_i = \lambda\boldsymbol{e}_i + \boldsymbol{e}_{i-1}$.

Ydre produkt Det *ydre produkt* af matricerne $A_1, A_2, \ldots, A_k$, der ikke behøver at have samme størrelse, er givet ved:

$$A_1 \times A_2 \times \cdots \times A_k = \begin{bmatrix} A_1 & & & \mathbf{0} \\ & A_2 & & \\ & & \ddots & \\ \mathbf{0} & & & A_k \end{bmatrix}. \tag{19.4}$$

Jordan kanonisk form En matrix er på *Jordan kanonisk form* hvis den er et ydre produkt af Jordan blokke.